

Kameni spoticanja: ČINITI MESTA DA PRIČAJU

Intervju sa dr Nikolom Venge , DCOK (Dokumentacioni centar Oberer Kuhberg Ulm eV .) vodio je Bertram Vegemer

Zašto su ovi Kameni spoticanja važan deo nemačke kulture sećanja?

Osnovna ideja Kamenova spoticanja je da se ljudi spotiču o sudbinama i imenima ljudi, ljudi koji su upravo na ovom mestu pretrpeli nezamislive nevolje u vreme nacionalsocijalizma. Kamene spoticanja stvaraju most između sveta današnjih i ljudi od juče. Zadatak memorijalnog rada je uopšte, stvaranje vremenskih zona u kojima ljudi mogu razumeti šta je bilo u prošlosti. Da bi mesta govorila. Međutim, mi takođe moramo da ispričamo priče.

*Prvi kamen spoticanja u Nemačkoj postavio je u Kelnu 1992. godine umetnik **Gunter Demnig** . Kako Vi lično mislite o angažmanu ovog umetnika?*

Gajim ogromno poštovanje za njegovo životno delo, što je vrlo nepretenciozno pronašao umetnički oblik sećanja na žrtve nacionalsocijalizma koji mnoge tera na razmišljanje i motiviše ih da rade na kulturi sećanja. Mislim da je to odlično – lično, ali i kao šef lokalnog Nacističkog dokumentacionog centra koji se bavi upravo ovim pitanjima.

U Ulmu je prvih 14 kamenova postavljeno u maju 2015. Kakva je bila reakcija na to?

Grad u početku nije bio baš toliko oduševljen jer se tada pripremala spomen-knjiga žrtvama Holokausta. Važno je stvoriti naučnu osnovu za sećanje. U nekoliko sesija sa onima koji su uključeni, razmotrili smo kada i gde bi bio dobar trenutak za postavljanje kamena spoticanja. 2015. godine izvršeno je prvo polaganje i reakcija grada na njega je bila neverovatno pozitivna. Pokazalo se i da to nije bio bljesak u akciji, te da postoji kontinuirano interesovanje građana koji do danas prate Kamene spoticanja. U drugim gradovima je bilo sporova sa vlasnicima kuća koji nisu hteli da se kamen spoticanja postavljaju ispred njihovog imanja. Mi to uopšte nismo imali.

Uključen je ne samo umetnik, već i grad i organizatori...

Da, za jednu određenu grupu kamen spoticanja je neverovatno važan, to su rođaci žrtava. Zanimljivo je da su inicijativa i Dokumentacioni centar više puta uspevali da uspostave kontakt, ali i da se pobrinu za ovu grupu. I da ljudi krenu da učestvuju u postavljanju kamena spoticanja. Ovo je veoma važan gest časti i samo zbog toga je ovaj projekat vredan truda. Mislim da je značaj povezanosti druge i treće generacije sa gradovima iz kojih su njihovi preci proterani, kidnapovani i ubijani odavno potcenjen. Važno je da danas u ovom gradu u kojem su se zločini dogodili postoje ljudi koji se ne samo ograđuju od zločina nationalsocijalista, već ovim kamenom spoticanja odaju počast ljudima koje su ubili nacisti. Istorija ovih ljudi, njihovo postojanje, trebalo je da se izbrišu iz istorije. I upravo zato Kameni spoticanja i biografije iza imena imaju važnu funkciju.

Kako se danas u gradu, u ovo vreme ponovnog oživljavanja rasizma, primaju Kameni spoticanja?

Kameni spoticanja su se etablirali kao prirodni deo kulture sećanja, baš kao i Oberer Memorijal koncentracionog logora Kuhberg , kao i mnoge druge inicijative i memorijali koji postoje u gradu. Zaista ne vidim da se situacija pogoršava. U vezi sa takozvanim „koronskim šetnjama“, uvek ima napada na kulturu sećanja ili veoma čudnih poređenja sa diktaturama, uključujući i prisvajanje žrtava. Ali do sada, Kameni spoticanja nisu pogođeni.

Kakva je saradnja sa drugim organizacijama i sa rođacima žrtava?

Gradski arhiv je uvek tu da savetuje kada je u pitanju razjašnjenje istorijske pozadine. To je veoma važno, a već sam pomenuo grad koji pomaže u praktičnim, organizacionim i ideološkim pitanjima. Međutim, uključene su i druge institucije. Na primer, pozorište Ulm, kada su glumci nastupali na polaganju. I naravno, mi kao DCOK možemo da koristimo mrežu kontakata sa rođacima.

Kako se može preneti poruka kamena spoticanja?

Kameni spoticanja sami ne govore. Moramo da pružimo ljudima pozadinu. Moramo da ispričamo priče zbog kojih mesta govore. Inicijativa Ulmski kamen spoticanja, na primer, na internet postavlja biografije onih čija su imena na kamenu. Onda imate ne samo imena i datume ljudi, već i saznajte nešto o njihovim ličnostima, o porodičnoj istoriji. Moramo uključiti kanale komunikacije koje mladi koriste. Na primer, takođe smo na Instagramu. Mnogi od mlađih ne znaju ni šta su njihovi preci radili u nationalsocijalizmu. Ali mnogi nam takođe dolaze iz drugih kultura i moramo da uspostavimo veze: Zašto je ova tema toliko važna u našem društvu?